

S. HORNBY ED HAROLD E. PALME

MIL VORTI IDO.

SEGUN LA LISTO "1000 WORD ENGLISH"

ADAPTITA AD IDO

DA

HEINZ JACOB.

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA

1939

ML

2540

Me deziras expresar mea danko a sioro

Gilbert H. Richardson, membro dil Ido-Akademio,

qua posibligis la edito dil libreto per jeneroza susteno.

H. J.

Ica libreto esas receivebla de la

Uniono por la Linguo Internaciona (Ido - Reformesp.)
3. Sparelease Hill, Loughton, Essex, Anglia

Ica libreto kustus 6d., -.50 Sfr.

ICA LISTO ne esas e ne pretendas esar kompletea linguo. Ol esas nur la prima materio por la studio di linguo. Ol esas la frequeso-listo di tala vorti, afixi e finali, qui esas maxim uzata e qui kune esas la fundamento por la simpla lerno ed uzo di nova linguo.

La origino di la listo

La prizentita listo selektesis segun ciencala principi. Ol esas la rezultajo di organizita esorcio e kunlaboro, olqua severe testesis. Nula vortaro limitizita povas kompilesar ciencale sen refero a plu ampla verko de qua la plu importanta radiki selektesis. Talamaniere singla del 1000 vorti di ica vortaro selektesis da Hornby e Palmer de vortaro gradizita, qua esis trifoye tam ampla (la listo kontenita en "Second Interim Report on Vocabulary Selection" del Instituto por la studio e la doco dil Angla linguo, Tokio.), olqua itere selektesis de 10 000-vorta listo (ta da Thorndike "The Teacher's Word Book"). Ta metodo promisas, ke nula utila vorto omisesis pro nesuficanta atenco. Se vorto ne aparas en la listo di la mil vorti, la autori intence omisis ol, pro motivi qui semblis a li suficante bona.

Se la studianto di Ido abandonus pro irga motivo la studio dil linguo pos lernir ica mil vorti e la minima gramatikala reguli, lu deskovros ke la studio-tempo ne esis vana. Lu aquiris fundamentala e praktikala konoco di Ido, qua esos de permananta valoro por lu, pro ke ta konoco servos kom klefo por multa Europana lingui.

La principi di radik-selekto

De quo konsistas la ciencala principi di radik-selekto? Segun la objektala metodo, la kompilisto referas a statistiki di vort-frequeso. Lu organizas vort-konto e profitas konto, qua organizesis antee, exemple Thorndike: "The Teacher's Word Book", e Horn: "A Basic Writing Vocabulary", o ti publikigita en la diversa raporti dil Amerikana e Kanadiana komitati pri moderna lingui.

Tala statistiki ne sempre esas tante fidinda quale on povus supozar. Multo dependas de la selekto dil literaturala materio. Duesme, multo dependas de quo konsideras kom "vorto". Ica listo esas primare listo de radiki, e la derivaji di la radiki ne kontesis kom separata vorti. Palmer e Hornby unesme kompilis listo de 900 vorti egardante la supra principi. Pose li komparis ta listo kun altra listo por esar certa ke nula vorto freque bezonata, omisesas. Segun la rezultajo la listo modifikesis. Pose li exerimentis literaturala. Texti de ordinara intereso riskribesis kun la limitizita vortaro. Kom rezultajo ula vorti ne ja inkluzita montris la neceseso di lia adjunto, ed altra vorti ja admisita pruvis esar min bezonata. Tala vorti lore insertesis en "suspensata listo". Pos riskribir plura libri e deskovrir la neceseso por plura nova vorti, la listo suspensata fine amalgamesis segun la experiimenti ed experienci. Ica procedo repetesis plurfoye, til ke, pos du yari di tala studio, Hornby e Palmer aprobis la listo "1000 word English", di qua ica Ido-listo esas adapturo.

La nombro dil vorti

Pro la manko di definitiva regulo pri "quo esas vorto", me kontis singla unajo en ta listo kom kompleta vorto, mem afixi e dezinenci. Pos la traduko di la listo da Hornby e Palmer, me posedis 1466 index-karti, de qui 416 esis duoplaji, to esas, vorti plurafoye tradukita. Me supresis plusa 30 vorti, qui esis evidente exter la frequeso dil mil maxim bezonata vorti. Sustracioninte ta 446 vorti, la nuna listo kontenas 1020 vorti. Me ne dezi-

ris arbitriale supresar ta 20 vorti, ma preferas experimentale selektar la maxim superflua vorti e tale reduktar la listo a precize 1000 vorti.

Kompozita vorti ed afixi

Me dividis vorti kompozita aden lia naturala elementi ed insertis oli alfabetale (fervoyo sub "fero" e "voyo", postofico sub "posto" ed "ofico", vapornavo sub "vapor" e "navo" edc.). Kelka tre frequa dezinenci adjuntesis en parentezi pos la vorto, exemple la -a dil posesivo (vu, -a edc.).

Ica listo kontenas 45 afixi generala, di qua le minim frequa uzesis adminime unfoye en grupo de 10 000 vorti. Me uzis por ta selekto la listo da Hermann Jacob (Universala Kalendaro 1927, p. 45) por evitar la inserto di superflua afixi.

La listo kontenas omna numeral-afixi, pro ke oli es necesa por kalkulo e pro ke la listo ne kontenas la kompozita numerali (ol ne kontenas dekekin, ma nur "dek" e "kin", ol ne kontenas triadek, ma nur "tri" e "dek").

La gramatikal expliki adjuntenda a la listo

Esas necesa adjuntar ad ica listo kelka fundamentala reguli di Ido, por ke la listo esez kompleta por suinstrukto e kom pronta materio por docolibreto. Tala gramatikala reguli devas kontenar: La signifiki dil afixi e la derivi di Ido, la vort-kompozito en Ido, la signifiko dil finali, la verbal tempi, la substantivo, adjektivo, adverbo edc. La kompozito dil numerali. Ica listo ne povas konsideresar kom kompleta sen la gramatikal expliki, olqui povas adjuntesar sive en Ido sive en la linguo nacionala por qua la docolibro esas destinata.

La listo testesez

Me proponas a la Idisti, qui interesas su pri problemi docala, riskribar texto de generala intereso, literaturala od altra, kun nur mil vorti. La observuri rezultanta de tal experimentado esos de praktikala valoro, nam li

pruvos a ni, quaspeca signifi ki ne ja es ekspresebla per ta listo, ed (a) ka ni devas adjuntar tala nova vorti e konseque supresar altra vorti nun kontenata en la listo. o (b) ka ni devas modifkar kelka vorti kun tro restriktita senco, a vorto qua esas plu senc-embracanta. Palmer klasifikas la vorti aden tri grupi:

- (1) nomi di speci e kozi (arboro, tablo, domo, karbono, elektro, muro);
- (2) verbi o verbal-radika vorti (laborar, observar, studiar; penso, helpo, reflektio);
- (3) gramatikala vorti (kun, sen, de, por, qua, granda, mikra, bona, mala, kurta, longa).

Experimentante ni observos, ke la grupo (1) esas sempre augmentebla, ma ne necese augmentinda, ke la grupo (2) esas universale utila e fakte la maxim importanta. La maxim frequa vorti dil grupo (3) trovesos en la mil-vorta listo.

La listo prezenta esas valida por la linguo parolata da nia generaciono. Per la chanjo di la strukturo sociala anke chanjos la temi pri qui on diskutas, pri qui on skribas e quin on studias. Pro to la listo ne povas konsideresar kom permananta normo rigida, ma devas konstante adaptesar al moderna bezoni linguala.

HEINZ JACOB

A

a (-d), anke "foye" en nombri, tri-a-dek	akuta
-a	-al
-ab	alonge
abandonar	alta
abatar	altra
abrupta	amar
absenta	amaso
abundar	*amba (omna du)
acensar	amiko
acceptar	amorar
acesora	amuzar
acidento	an
ad (a)	-an
-ad	anciena
adaptar	angulo
adavane	animalo
adherar	anke
adicionar	ankore
adjuntar	-anta
administrar	ante
admirar	aparar
admisar	apartenar
adulto	apene
advokar	apertar
aero	aplastar
afabla	aplikar
afeciono	apogar
afero	aprilo
-ag	apta
agar	apud
agnoskar	aquirar
agosto	aquo
agreadla	-ar
agri-kultivisto	aranjar
agro	arboro
-aj	arivar
akordo	arjento
aktiva	-as
akurata	asemblar
	asentar

askoltar
aspektar
aspirar
astonar
-ata
-atr
atencar
atestar

atingar
audacar
audar
augmentar
automobilo
autuno
avan
avertar

B

bakar
balde
balnar
basa
bastono
batar
bateło
bayo
bazo
bela
bezonar
binoklo
blanka
blua
boko

holiar
bona
bonvenar
bordo
botelo
brakio
branĉo
brilar
bruiso
brular
bruna
bulo
butiko
buxo

C

celar
cent
centro
certa
cesar
chagreno
chambro
chanco
chanjar

chapelo
cheĝa
ĉera
ĉipa
ĉielo
cienco
ĉirklo
ĉirkum

da
damzelo
danjero
ĉankar
ĉansar
de
debar
decembro
deceptar
decidar
defekto
defensar
dek
demandar
demonstrar
densa
ĉento
deo
departar
dependar
depos
depozar
des-
desaparar
desegnar
deskovrar
deskriptar
desquietigar
destruktar
detrimento
devar
dextra
dezirar
di
dicar
diferar
difuzar

-e
-ebl

D

dika
diligenta
diminutar
dina
dio
direciono
direktar
direte
dis-
disipar
diskursar
disputar
disto
distraktar
distrikto
divenar
dividar
divinar
doktoro (dro)
dolca
doloro
domajo
domo
donacar
donar
dop
dormar
dorso
drinkar
dronar
du
duima (-o)
duktar
dum
durar
ĉurstar

E

ecepte
ecesar

ecitar
e (-d)
-ed
edukar
efacar
efikiva
-eg
egala
egardar
egoista
ek
elektar
elektro
elevar
elu (-a)
-em
emfazar
employar
en
-end
engajar (ulu)
enterigar
epoko
-er
erektar
-eri
erorar
-es
esar

esforcar
-esk
eskaleri
eskarpa
-esm
esperar
esto
-et
evaluar
evar
eventar
evidenta
exakta
examenar
ekekutar
exemplo
exkavar
exkuzar (su)
expediar
expektar
explikar
explozar
expresar
extensar
extere
exterlando
extreme
-ey
-ez

F

facar
facila (des-)
fairo
fako
fakto
falar
faliar
falsa
famo
fango

farbo
fatigar
febla
februaro
felica
fendar
fenestro
ferma
fero
fidar

fidela
fiera
filio
filo
finar
fingro
fino
fisho
fitar
fixa
flanko
flarar (tr.)
flava
flegar
flexar
floro
flotacar
fluar
flugar
fluktuar
fluvio
folo
folio
for-
force
fore (de...; ...de)

gambo
ganar
gardar
gardeno
generale
genuo
glacio
glaso
glata
glitar
glutinar
grado

foresto
formacar
formo
forsan
forta
fortuno
foyo
frapar
frato
fraudar
freque
fresha
fricionar
*fronto
frotar
frue
frukto
fumar
funcionar
fundamento
fundo
furnisar
furtar
fusilo
futuro
fuzar

G

granda
grasa
gratitudo
gratuita
grava
griza
grosa
grupo
guidar
gustar
guto
gubernar

H

ha (ho ve!)
habila
halo
haltar
harda
haro
hastar
havar
hazardo
helpar
hemo
herbo

hiere
hike
historio
homo
honesta
honoro
horo
hotelo
humida
humoro
hundo
hungro

I

-i
ibe
ica (-i, -o)
icadie
-id
ideo
-ier
-if
-ig
igar
ignorar
-ik
-il
ilu (-a)
-im
imaginar
imensa
imperar
importar
imprimar
-in
incitar
-ind
indijar
indikar

indolenta
indutar
infanto (5 til 7yara)
informar
infre
inklinar
instanto
instruktar
instrumento
insulo
-inta
intelekto
inteligenta
intencar
intensa
inter
interesar
interne
inventar
ipsa
iraco
irar
irga (-u)
irgaloke
-is

-ism
-ist
-it
ita (-o, -i)

itere
-iv
-iz

J

ja
januaro
jetar
joko
jorno
jovdio
joyo
juar

judiciar
judikar
julio
junio
juntar
jurnalo
justa

K

kalkular
kalma
kalmigar
kalumniar
kam
kamarado
kande
kanono
kansono
kantar
kapabla
kapitano
kapo
kaptar
kara
karbono
karear
karno
kataro
kavalkar
kavalo
kauzo
kazo
kelka

kilogramo
kin
kirko (eklezio)
klamar
klara
klefo
klimar
kloko
klosho
klozar
koaktar
koherar
kolda
kolektar
koliar
kolino
kolo
koloro
kom
kombatar
komencar
komendar
komercar
komforto

komika
kompanio
komparar
kompatar
kompleta
kompozar
komprar
komprenar
kompresar
komuna
komunikar
koncernar
kondiciono
kondutar
konfundar
konkordar
konocar
konsentar
konsiderar
konsilo
konsolacar
konstitucar
konstruktar
konsultar
konsumar
kontar
kontenar
kontenta
kontinuar
kontoro
kontre

la
laborar
lacerar
lago
lakrimo
lakto
lampo
lano

14

kontrolar
konvenar
konversar
kopiar
koquar
koram
kordio
kordo
korpo
kostumo
kovrar
kozo
kredar
kreskar
kriar
kruco
kruda
kruela
kulpo
kultelo
kultivar
kun
kunvenar
kuracar
kurar
kuriero
kurta
kurva
kushar (su)
kustar
kustumar

L

larja
lasar
lasta
laudar
lauta
latero
lavar
leciono

leda
ledro
lego
lejera
lektar
lenta
lernar
letro
levar
li (-a; ili, eli, oli)
libera
libro
ligar
ligno
lineo

ma
maestro
magra
mala
malada
malgre
maligna
manjar
mankar
mantelo
manuo
manuskripto
mapo
marchar
mardio
mariajar
maro
marto
mashino
materio
matino
matro
maxim
mayo

linguo
listo
lito
livar
lojar (habitar)
lokacar (ulo)
loko
longa
lore
ludar
lugar
luktar
luno
luno
lundio

M

me (-a)
medicino
mediko
meni
memorar
mendikar
mento
meritar
merkurdio
metalo
metro (1,093 'yard')
mezo
mezurar
mi-
mikra
mil
milio (—1,609 km)
miliono
milito
min
minim
minuto
mis-
mixar

15

mola
monato
mondo
monto
montrar
mordar
morge

naciono
naiva
nam
naraco
naskar
natar
naturo
navo
nazo
ne
ne-
nebulo
necesa
nek
neta
ni (-a)
nigra
nivar

-o
obediar
objecionar
objekto
obliviar
observar
obskura
obtenar
ocidar
od (od....od)
odorar (intr.)
oficala

16

mortar
motivo
movar
multe
muro
mustar
muziko

N

no
nobla
nocar
nokto
nombro
nomo
non
nordo
notar
nova
nuanco
nubo
nula (-o, -i)
numero
nun
nur
nutrivo

O

oficiro
ofico
ofrar
ok
okazono
oktobro
okulo
okupar
olda
oleo
olim
olu (-a; lo)

ombro
omna (-u, -o; -dia)
ondo
onklo
-ont
-op
opinionar
-opl
opozar

pacienta
paco
pafar
pagar
pagino
paketo
pako
pano
papero
par-
pardonar (ulu)
paro
parolar
partikulara
parto
parturar
pasabla
pasar
patro
pauzar
pavoro
pazar
peco
pedo
pekunio
pelo
pendar
pensar
per
perdar
perfekta

ordinar
ordinare
orelo
oro
-os
osto
-ota
-oz

P

permanar
permisar
personi
peskar
pezar
piktar
pipo
placo
plado
plajo
planko
plantacar
planto
plaso
plata
plena
plendar
plear
plezar
plorar
plu
plunjar
plura
plusa
pluvo
po
poka
polico
polita
polvo
ponto

17

populo
por
porciono
pordo
portar (trans-)
portuo
pos
posdimezo
posedar
posho
posibla
posto
postular
povar
povra
pozar
praktikar
pre-
precipue
precize
preco
preferar
pregar
prenar
preparar
presar
preske
prestar
preventar
prezento
pri
printempo

quadrato
quale
quankam
quante
quar

pri ke
prizar
prizentar
pro
probabla
probar
produktar
profesiono
profito
profunda
projetar
pro ke
prokurar
promenar
promiso
pronta
propozar
propra
proporciono
proprietar
protektio
provizar
proxim
prudenta
pruvar
publika
puero (7 til 15yara)
pulsar
pulvero
punisar
punto
pura

Q

quaze
querar
questionar
quieta
quik

raciono
rakonto
rango
rapida
reala
recenta
recevar
reda
reflektar
refuzar
regardar
regiono
registrar
regretar
regulo
rekta
relatar
remarkar
renkontrar
reparar
repastar
(matine, mezdie, vespere)
repozar
represar
reptar
respektar

sablo
salono
saja
sako
salario
saltar
salutar
sama
sana
sango
saporar
satisfacar

R

respirar
responder
restar
retenar
retro-
revar
revenui
rezidar
rezolvar
rezultar
ri-
richa
ridar
rigida
riskar
rivero
rivo
roko
rolo
rondo
roto
ruda
rular
ruptar (inter-)
ruro

S

saturdio
savar
se
sedo
segun
sekar
sekreto
sekundo
sekura
selektar
semano
semar

semblar
sempre
sen
sen-
senco
sendar
senso
sentar
sentimento
sep
separar
septembro
sequar
serchar
serioza
seruro
servar
severa
sfero
shamo
sidar
signifikar
silko
simila
simpla
sincera
singla (-u)
sinioro
sinistra
sinkar
sioro
sis
situeso
sive
sive ... sive
sizar
shokar
shultro
shuo
signo
sika
skolo
skribar

soldato
sola
solida
solitara
somero
somito
sonar
sonjar
sordida
sorgar
sorto
sovaja
spaco
speco
spiegulo
spektaklo
spensar
spirito
splendida
spoliar
spozo
stacar
staciono
stalo
standar
stando
stato
stelo
stipulo
stofa
stono
strado
stranja
stranjera
streko
strikar
studento
studiar
stulo
stulta
sturmo
su-
sub

subite
subjekto
sucesar
suciar
sудо
suficar
sufilar
sufurar
su ipsa
sukusar

tablo
tale
tam ... kam
tarda
taso
tedar
tekto
tempo
tenar
tenebro
tensar
tentar
tero
teroro
texto
til (til rivido)
timar
tirar
tolerar
tondrar
tote

ube
ucelo
-ul
ula (*certena; -tempe,
-grade, -loke)
ultre
un
unesma

sulo
sundio
suno (sunkusho)
super
superflua
suportar
supozar
supre
sur
surprizar

T

tra
trahizar
traktar
tranchar
tranquila
trans
tre
tremar
treno
tri
tro
trompar
trovar
trublar
truo
trupo
tubo
tuko
turbo
turnar
tushar

U

unfoye
unionar
-ur
urbo
urjar
-us
uzar

V

vagono	veturo
vakanco	vi (-a; ... ipsa)
vakua	vice
valo	vicino
valoro	vidar
vanitato	vilajo
vaporo (-navo)	vinkar
vari	vintro
varma	violenta
varsar	vitro
vartar	vivar
vehar	vizajo
vekar	vizar
venar	vizar
vendar	voco
veneno	vokar
venerdio	volar (voluntez)
vento	vorto
vera	voyajar
verda	voyo
vers	vu (-a, tua)
vespero	vulgara
vesto	vundar
vetero	

W

westo

Y

yaro	yuna
ye	yuro
yen	yusta
yes	

KELKA REGULI EK LA GRAMATIKO DI IDO

La acento tonika esas sur la lasta silabo por la infinitivo e sur la prelasta silabo en omna altra vorti. "i" ed "u" avan vokalo ne konsideresas kom silabo kompleta.

La artiklo por singularo e pluralo esas "la".

La gramatikala dezinenci:

-o indikas substantivo en singularo.

-i indikas substantivo en pluralo.

-a indikas adjektivo por singularo e pluralo. Ol anke transformas la personala pronomi a pronomi posesiva (me-a).

-e indikas adverbo por singularo e pluralo.

-ar indikas la infinitivo dil verbo.

-as indikas verbo en la tempo prezenta.

-is indikas verbo en la tempo pasinta.

-os indikas verbo en la tempo futura.

-us indikas la modo kondicionala.

-ez indikas la imperativo e la volativo.

-es- indikas la pasiva formo verbala (la libro lekt-**es**-as, la teo drink-**es**-as, la pordo kloz-**es**-as).

La participi aktiva formacesas per -anta (prezento: me esas manjanta), -onta (futuro: ni esas exkursonta), -inta (pasinto: ni esis vizitinta); e la participi pasiva formacesas per -ata (prezento: eli esas amata), -ota (futuro: vi esos laudota), -ita (pasinto: punisita puero).

La nombri kombinesas per -e-: dek-e-un, dek-e-du, ed oli multiplikesas per -a-: du-a-dek (20), tri-a-dek (30) ed c.

Kompozita vorti

La vorti en Ido povas ligesar a vorti kompozita (fer-voyo, post-marko, aer-navo, garden-tablo edc.). La regulo aplikenda por la formaco di tala kompozita vorti es: La unesma vorto havas la senco determinanta, la duesma vorto esas la vorto determinata. La unesma vorto anke povas determinar la duesma kom adjektivo (fer-voyo o fera voyo; post-marko o postala marko; aer-navo od aerala navo; garden-tablo o gardenala tablo edc.).

Ica regulo helpas ni augmentar la radio dil listo per krear apta vort-kombinuri.

Pri la uzo dil afixi

Por faciligar la lerno, la 1000 vorti di ica listo inserthesis kun lia gramatikala dezinenci. Per supresar la respektiva dezinenco, ni obtenas la radiko dil vorto.

Kom la bazo di Ido-vorto existas la nevariebla radiko, qua selektesis segun la principo dil maxima internacioneso e maxima facileso. Ne egardante la partikli e la adverbiala formi, la radiki klasifikesas aden tri grupi, (1) verbal radiki indikanta ago (parol-ar, lekt-ar, studi-

ar), (2) substantivala o nonnal radiki (hom-o, arbor-o, dom-o), (3) adjektival radiki expresanta qualeso (bon-a, mal-a, grand-a). Ica radiki kun sua respektiva dezinenci ed afixi esas la fundamentala gramatikala formi di la internaciona linguo. La adjunto di ica gramatikala dezinenci ed afixi nomizesas "derivo direta" ed "derivo nedireta".

La direta derivi efektigesas per simpla chanjo dil gramatikala dezinenci. La nedireta derivi efektivesas per la adjunto di afixi (pre- e sufixi, [nis-, retro-, -in-, -ul-, -oz-, edc.]). La sumo dil vorti qui logikale povas formacesar de unika radiko per la direta o nedireta derivi, konstitucas la "vort-familio".

Tri reguli esas merkenda por la direta derivi:

- (1) Substantivo derivata direte de verbo expresas **la stando o la ago** (pens-ar, pens-o; expekt-ar, expekt-o).
- (2) Adjektivo direte derivata de substantivo expresas **quale esas** la ento o kozo (orfan-o, orfan-a infanto; arjent-o, arjent-a forko). Inverse derivesas de adjektivo la substantivo kun la signifiko la **emo o kozo qua esas...** (rich-a, rich-o; blind-a, blind-o; blond-a, blond-o).
- (3) Adverbo direte derivata de adjektivo expresas **la maniero**, maniere (bel-a, bel-e; agreabl-a, agreabl-e).

La adverbo direte derivata de substantivo expresas kompleniento (neces-e ajornar, telefon-e parolar).

La derivi esas nedireta, kande la inserto di afixo esas necesa (kontribut-ar, kontribut-o, kontribut-aj-o; logik-o, logik-al-a; grand-a, grand-eg-a; respekt-ar, respekt-o, respekt-oz-a). En Ido suficas konocar un vorto de vortfamilio, por facile obtenar la senco dil radiko. Analizala exemplo: bofratino, prefixo bo-, sufixo -in-, dezinenco -o, radiko frat-; sintezala exemplo: radiko fabrik-, dezinenco -o; per uzo dil maxim diversa sufixi on obtenas la sequanta derivuri: fabrikisto, fabrikar, fabrikerio, fabrikeyo, fabrikanto edc. Por la nedireta derivi esas nur necesa konocar la preciza senco dil radiko e di la diversa afixi por analizar la vorti o por ipse kompozar vorti kua la afixi e radiki lernita.

Per tala justa apliko dil reguli derivala e di la materio de mil vorti, la lernanto deskovros ke la mil vorti lernita suficos por multa mil nocioni e termini.